

Відгуки

Автор:

Леся Українка

Відгуки

Леся Українка

Леся Українка

ВІДГУКИ

Із циклу «Невольницькі пісні»

Єврейські мелодії

«Як Ізраїль діставсь ворогам у полон,...»

Як Ізраїль діставсь ворогам у полон,
то рабом своїм бранця зробив Вавілон.
І, схиливши чоло, подолані борці
переможцям своїм будували дворці.
Тії руки, що храм боронили колись,

до чужої роботи з одчаю взялись;
тая сила, що марна була на війні,
будувала підвалини й мури міцні.
Все здалось до роботи: перевесло й шнур,
плуг, сокира й лопата виводили мур,
всяк, хто мав який знаряд, мав працю собі,
тільки арфу співець почепив на вербі.

«Єреміе, зловісний пророче в залізнім ярмі!..»

Єреміе, зловісний пророче в залізнім ярмі!
Певне, серце господь тобі дав із твердого кришталю:
ти провидів, що люд буде гнить у ворожій тюрмі, —
як же серце твоє не розбилось від лютого жалю?
Як ти міг дочекатись, чи справдиться слово твоє?
Роем стріли ворожі на божее місто летіли, —
певне, чарами ти гартував тоді серце своє,
що на ньому ламалися навіть ворожії стріли!
По війні ти на звалищах міста лишався один,
і палкі твої сльози точили холодне каміння,
і луна розляглась така серед смутних руїн,
аж найдальші нащадки почули твоє голосіння.
Єреміе! ти, вічная туга, тебе не збагну:
як же серце твоє не розбилось від лютого жалю?

Бо джерело гаряче і скелю зрива кам'яну.

Так, було твое серце з твердого, міцного кришталю!

Епілог

Чи сумно вас, чи радісно читать,

оповідання про велику драму?

То хочеться над вами заридать,

то заспівать з раптового нестяму.

То був якийсь блискучий карнавал,

червона оргія буяла на просторі,

здавалось, налетів дев'ятий вал

і прокотився бурею по морі.

Дев'ятий грізний вал! У глибині

якісь печери позіхали чорні,

та високо здіймались гребені і,

тремтячи огнем, здавались неборні.

Плавким багаттям вал на гору наступав.

Гора стояла твердо, міцно, стало,

холодна та німа. Розбився вал,

утихла буря – більш валів не стало.

Зоставсь на дрібних хвилях марний шум

та дрібні камінці безсило торохтіли.

Нещасні камінці! той побережний тлум

ні море, ні гора приймати не хотіли.

Дев'ятий вал... Чи то ж була вода,
що марне так розбилася об кручу?

То ж сіль землі, то ж сила молода
ішла на смерть, на згубу неминучу.

Лягала молодь у труну жива з
одважним усміхом, немов байдужа.

Отак індійська молода вдова
іде вмирати на кострищі мужа,
з вином в руці, весела та хмільна
іде обнять в огні дружину любу.

Хто знає, чи любов, чи просто чад вина
веде її на огнище до шлюбу?

О, то було огнистее вино,
те, що сп'янило молодь героїчну!

По жилах розливалось воно,
палило кров, до хмелю не привичну,
правдиве «п'яне чоло» з буйних мрій,
святої віри, молодого палу, —

та хто б не кинувся від нього в бій
з широким розмахом збунтованого валу?

Чи сльози, чи квітки від нас належать вам,
підкошені в розцвіті сил герої?

Коли б то так судилося і нам
спалити молодість і полягти при зброї!

Не те судилось нам. Найкращі дні
своєї провесни ми зустрівали сумом;
тоді якраз погасли всі вогні
і відкрилось темне море сивим шумом;
порікування дрібних камінців
наводило оспалість і досаду;
минув час оргій, не було вінців,
і на вино не стало винограду;
старі мечі поржавіли, – нових
ще не скували молодії руки;
були поховані всі мертві, а в живих
не бойової вчились ми науки;
стих карнавал, а тіі, що пили,
для нас покинули важке похмілля —
ми, лицарі без спадку, не могли
так бучно справити собі весілля...
О, ви, що полягли в таку смутну весну,
як вдарили недосвіти-морози, —
нащадки не складуть вінців вам на труну,
вам не квітки пристали, тільки сльози!

8.08.1900

Забуті слова

То вже давно було. Мені сім літ минало,
а їй, либонь, минуло двадцять літ.

Сиділи ми в садку, там саме зацвітало,
і сипався з каштанів білий цвіт.

Вона не бавила мене і не учила,
я кидала і забавки, й книжки,
щоб тільки з нею бути, вона уміла
єдину забавку – плести вінки.

Я подавала їй квітки, і листя, й трави
і з рук її не зводила очей.

Здавалося, вона плела не для забави,
а щоб зробити оправу для речей.

В її речах слова котились, наче хвилі,
мов сльози по її замучених братах,
в вінку, здавалось, блідли квіти білі,
і в'янули слова журливі на устах.

То знов зривалися слова палкі, ворожі,
мов грізні вирoki всім тим, що кров лили,
в вінку палали кров'ю дикі рожі,
слова, мов квіти яріі, цвіли.

Шумів зелений лист, а голос той коханий
про волю золоту співав мені, —
в вінку мінився злотом ряст весняний,
і золотим дощем лились пісні...

То вже давно було. Давно пора минула

таких червоних необачних слів;
либонь, вона й сама про них забула —
хто дбає про вінки, що замолоду плів?

І я забула їх, не пригадаю й слова
з тих наших довгих запальних розмов,
а тільки барва їх, мелодія раптова
тепер, як і тоді, мені бунтує кров.

І та мелодія не може заніміти:
не раз, як тільки лист од вітру зашумить
чи блиснуть проти сонця ярі квіти,
вона зненацька в думці забринить.
Неначе хто її поставив на сторожі,
щоб душу в кожний час будить від сна,
щоб не заглухли в серці дикі рожі,
поки нова не зацвіте весна.

9.07.1900

Віче

Ще старість не прийшла, а все минуле
не раз мені стає перед очима,
і я дивлюсь так пильно, мов боюся,
що більш мені не прийдеться побачить
того садочка спогадів моїх,

що міниться барвистими квітками
при світлі мрій, мов при західнім сонці.
Ось і тепер повстав дитячий спогад
і кличе, й вабить: глянь на мене ще раз!
В дворі старого замчища-руїни
зібрались ми на віче, все поважні,
учені голови, гладенькі й кучеряві,
і віком не малі – якби зложити
літа усіх, либонь, століття вийшло б!
Ми всі були на зборах, всі дванадцять.
Обачні люди, тямили ми добре,
що ми живем у небезпечний час:
поставили сторожу біля брами, —
як хто надійде, щоб давала гасло, —
і раду радили. Таємне товариство
ми закладали, і ніхто з «великих»
до нього доступу не мусив мати.
Зложили всі обітницю врочисту
ховати таємницю до загину.
Яка ж була мета у товариства?
«Мета?» – «великі» вже б не обійшлися
без сього слова, ми ж були щиріші:
в нас не було мети. Було завзяття,
одвага, може, навіть героїзм,
і з нас було доволі. Ще ж до того

була в гурті маленька Жанна д'Арк:

тоненька, блідолиця, голосочок

бринів, немов дзвінок, її очиці

блакитні блискавиці розсипали,

злотистее волосся розвівалось,

мов орифлама. В нас її вважали

за речницю великої снаги.

Вона сиділа в замковій бойниці,

неначе в ніші, і навколо неї

було ще досить неба весняного

в тій рамці кам'яній; західне сонце

вінцем її голівку червонило.

Вона держала слово, і багато

великих слів у ньому поміщалося:

братерство, рівність, воля, рідний край...

Так, так, те все було. А далі слово

змінилося у спів, і вся громада

до дзвінкої промови прилучилась.

О, то були такі «червоні» співи,

яких, либонь, не чув старезний замок

і в ті часи, коли червона кров

йому красила тверді, сиві мури.

«Гартовані ножі» були в тих співах,

а в серці у співців була любов

до тих «великих», що були малими

на бенкеті життя. Летів той спів
геть за зубчаті стіни і котився
зеленими моріжками до річки,
немов хотів поплисти за водою
до вбогих сел, що мріли навкруги...
Зубчата тінь від замкового муру
все довшала, а далі й двір покрила.
В бойниці небо стало темно-синім,
не стало вже червоного віночка
на голові малої Жанни д'Арк,
а ми співали... Раптом наша варта
нам гасло подала: «Гуси, додому,
вовк за горою!» – Все затихло миттю:
«великі» йшли!.. Під муром притаївшись,
ми бачили, як постаті незграбні,
хитаючись та пишучи «мисліте»,
блукали по замковому дворі, —
«великі» йшли з веселої беседи.
Ой, видко, шлях був довгий та трудний,
либонь, ім там судилось ночувати...
Таємне віче розійшлося таємно:
скрадалися ніжки маленькі тихо
у темряві; ніхто не озивався:
ручки стискались мовчки на прощання;
за брамою всі різно подались...

Де ви, мої товариші колишні?

Ми розійшлися, мов стежки по лісі.

Чи ви коли ще згадуєте замок

і всі ті речі, співи, таємниці?

Чи, може, вам – «великим», мудрим людям

тепер уже не до дитячих мрій?..

10.08.1901

«Завжди терновий вінець...»

Завжди терновий вінець

буде кращий, ніж царська корона.

Завжди величніша путь

на Голгофу, ніж хід тріумфальний.

Так одвіку було

й так воно буде довіку,

поки житимуть люди

і поки ростимуть терни.

Але стане вінцем

лиш тоді плетениця тернова,

коли вільна душею людина

по волі квітчається терном,

тямлячи вищу красу,

ніж та, що кричить на майданах:

«Гей, хто до мене? Ходіть,
я кожному в руки даюся».

Путь на Голгофу велична тоді,
коли тямить людина,
нащо й куди вона йде,
не прагнучи інших тріумфів,
знаючи іншу величність,
ніж ту, що на троні гукає:
«Я з ласки бога цариця,
бо, гляньте, – сиджу на престолі !»

Хто ж без одваги й без волі
на путь заблукався згубливу,
плачучи гірко від болю,
дає себе тернові ранить,
сили не маючи стільки,
аби від тернів боронитись, —
боже, пожальсь тої крові,
що марно колючки напоїть !

Ліпше б вона на обличчі
краскою втіхи заграла,
очі комусь звеселяючи
десь на невинному святі.

30.11.1900

Ритми

«Де поділися ви, голоснії слова,...»

Де поділися ви, голоснії слова,

що без вас моя туга німа?

Розточилися ви, як весняна вода

по ярах, по байраках, по балках.

Чом не станете ви, як на морі вали,

не гукнете одважно до неба,

не заглушите туги прибором гучним,

не розіб'єте смутку моєї душі

міцним напрасним натиском бурі?

Я не на те, слова, ховала вас

і напоїла крив'ю свого серця,

щоб ви лилися, мов отрута млява,

і посідали душі, мов іржа.

Промінням ясним, хвилями буйними,

прудкими іскрами, летючими зірками,

палкими блискавицями, мечами

хотіла б я вас виховать, слова!

Щоб ви луну гірську будили, а не стогін,

щоб крехали, та не труїли серце,

щоб піснею були, а не квилінням.

Вражайте, ріжте, навіть убивайте,
не будьте тільки дощиком осіннім,
палайте чи паліть, та не в'яліть!

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tellnovel.com/ukra-nka_lesya/v-dguki

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)